

TERRA INCOGNITA – KRAJINA NESPOZNANÁ

TERRA INCOGNITA PROGRAMOVÝ MANUÁL

2021

Aktualizované dňa: 30.08.2021

Obsah

Úvod	3
Základné pojmy	3
Východiská a poslanie programu	4
Tematické cesty programu	5
Gotická cesta – VIA GOTHICA	5
Vínna cesta – VIA VINARIA	6
Železná cesta – VIA FERRARIA	7
Charakteristika Programu	8
Oprávnený žiadatelia o poskytnutie dotácie / účelových finančných prostriedkov	9
Spôsob financovania projektov	9
Orgány zapojené do riadenia a implementácie Programu	10
Kontakty a užitočné odkazy	11

Úvod

Košický samosprávny kraj sa vlastným Programom **Terra Incognita – Krajina nespoznaná** zapojil ako hlavný partner do projektu **Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013**. Do roku 2013 bol nosným programom všetkých aktivít KSK v oblasti kultúry s tým, že bude zabezpečená jeho trvalá udržateľnosť aj v ďalších rokoch.

Program Terra Incognita (ďalej len Program) je geograficky zameraný na celé územie Košického kraja. Jeho dlhodobým cieľom je zvýšenie kvality života a návštevnosti Košického kraja prostredníctvom rozvoja kultúry, športu, voľnočasových aktivít a cestovného ruchu.

Pri formulovaní ideovej časti Programu sme vychádzali z poznatkov cestovných agentúr, že návštevníkov priťahuje to, čo je im blízke. Návštevníci Slovenska sú prekvapení nielen krásou krajiny, ale aj pre nich nepoznanou bohatou kultúrou. Pre mnohých návštevníkov je Slovensko bielym, doteraz neprebádaným miestom na mape Európy. Metropola kraja – Košice – má ako druhé najväčšie slovenské mesto osud druhých miest – vie sa o ňom podstatne menej ako o hlavnom meste. Preto je našou výzvou inšpirovať domácich i zahraničných hostí, aby objavovali Krajinu nespoznánu – Terra Incognita.

Tento región bol v minulosti dôležitým bodom na mape Európy a často sa výrazným spôsobom podieľal na formovaní jeho kultúry. Už v dobe bronzovej tadiaľ viedla Baltská cesta, ktorá spájala Košickú kotlinu s Baltským morom. Obchodno-kultúrny význam dokumentujú aj ďalšie historické a tematické cesty – Jantárová, Soľná, Gotická, Železná, Poštová, Vínna a iné. V období tureckých nájazdov boli Košice po Budíne druhým najdôležitejším mestom Uhorska. V čase ukončenia II. svetovej vojny sa na chvíľu stali aj najdôležitejším mestom Československa, kde sídlila vláda.

Košický kraj je nespoznanou krajinou nielen pre zahraničných návštevníkov. Mnoho ľudí s trvalým pobytom na území Slovenska má veľmi málo vedomostí a poznatkov o tunajších prírodných, historických a kultúrnych pamiatkach, o zaujímavostiach. Dôraz Programu kladieme preto aj na domáceho návštevníka.

Existuje mnoho nástrojov, ktorými sa môžeme snažiť skvalitniť náš každodenný život. Jednou z oblastí, v ktorej má naša krajina neodškriepiteľný potenciál, je cestovný ruch. Pre jeho rozvoj vieme využiť bohaté kultúrne tradície zasadené do jedinečnej prírodnej scenérie tejto krajiny. Našou víziou je vytvorenie takého prostredia, v ktorom sa domáci aj hostia cítia rovnako dobre. Prostredia, ktoré uživí svojich obyvateľov, poteší zmysly a srdcia návštevníkov a dlhodobo zabezpečí prosperitu všetkých.

Účelom tohto Programového manuálu je poskytnúť všetkým záujemcom o spoluprácu či finančnú dotáciu, potenciálnym partnerom, dotknutým aktérom žijúcim v záujmovom území pôsobenia Programu, konkrétny návod, ako používať Program Terra Incognita – Krajina nespoznaná. Viac informácií je možné nájsť na webovej stránke www.terraincognita.sk.

Základné pojmy

Pre účely **Programového manuálu** boli zavedené definície a pojmy, ktoré majú prispieť k lepšiemu pochopeniu charakteru tematických ciest:

Tematická cesta – geograficky vytýčená trasa na území regiónu, ktorá má svoje špecifiká z hľadiska histórie, pamätihodností, tradičnej kultúry a turistických zaujímavostí. V Programe sú vytýčené tri tematické cesty - Gotická cesta, Vínna cesta a Železná cesta. Tieto trasy na seba viažu obsahovo a územne širšie témy: Gotika, Víno a Železo a pokrývajú celé územie Košického kraja.

Dotačná schéma Programu – dokumenty, ktoré presne stanovujú pravidlá a podmienky, na základe ktorých môže Košický samosprávny kraj poskytnúť dotáciu jednotlivým prijímateľom v rámci Programu

Ťažiskové miesto – mesto, obec, ktoré leží na jednom z troch tematických ciest a viaže na seba jednu z tém Gotiky, Vína a Železná.

Projekt – nástroj zmeny zo súčasného stavu na stav žiaduci; obsahuje súhrn činností a aktivít, na ktoré sa vzťahuje poskytnutie dotácie, ktoré popisuje žiadateľ vo svojej žiadosti o dotáciu a ktoré realizuje v súlade so Zmluvou o poskytnutí dotácie.

Východiská a poslanie programu

Program je v súlade so Všeobecne záväzným nariadením č. 9/2011 o poskytovaní dotácií a účelových finančných prostriedkov z rozpočtu KSK v rámci Programu Terra Incognita.

Východiskom Programu je bohatý kultúrny, historický, remeselný a prírodný potenciál, ktorý sa využije k skvalitneniu života ľudí, žijúcich v regióne na trasách troch tematických ciest ako aj na území celého Košického kraja, pre čiastočné riešenie dlhodobých problémov v sociálnej, kultúrnej a hospodárskej oblasti.

Programový manuál Terra Incognita - Krajina nespoznaná popisuje samotný Program, jeho ciele, priority, opatrenia a nástroje realizácie. Spolu s ďalšími zdrojmi informácií, ktoré nájdete vymenované v poslednej kapitole, poskytne ucelenú informáciu pre každého záujemcu, možného spolupracovníka, či užívateľa.

Na území Košického kraja sa stretávajú a prelínajú kultúrne vplyvy historických regiónov Zemplína, Abova, Spiša a Gemera a vytvárajú bohatý a mimoriadne rozmanitý kultúrno-historický potenciál so špecifickými tradíciami a kultúrnymi zvyklosťami.

Košický kraj je zaujímavý aj z pohľadu počtu jedinečných lokalít a pamiatok. Z Košíc sa dá autom do 100 minút dostať až k 18 pamiatkam a lokalitám zapísaným v Zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. V zozname nájdete napr: Dobšinskú ľadovú jaskyňu, Domicu, Gombaseckú jaskyňu, Jasovskú jaskyňu, Kostol Ducha Svätého v obci Žehra, Kostol sv. Mikuláša – biskupa, Ochtinskú aragonitovú jaskyňu, Dreveník, Spišský hrad a podhradie, Drevený kostolík svätého Michala Archanjela - Príkra a ďalšie zaujímavé pamiatky a lokality. Národnými kultúrnymi pamiatkami sú hrad Krásna Hôrka, kaštieľ s areálom parku v Betliari, Kláštor premonštrátov v Jasove.

Program Terra Incognita (ďalej len Program) - je program Košického samosprávneho kraja na podporu duchovných a kultúrnych hodnôt, rozvoja cestovného ruchu prostredníctvom vytvorenia trvalo udržateľnej ponuky produktov a služieb na troch tematických cestách - Železnej ceste, Gotickej ceste a Vínej ceste. Tieto trasy na seba viažu obsahovo a územne širšie témy: Gotika, Víno a Železo a pokrývajú celé územie Košického kraja. Program má za cieľ priťahovať návštevníkov z blízkeho okolia, Slovenska, či zahraničia, na územie Košického kraja a zážitkovou formou im prezentovať prostredie poskytujúce kvalitné služby. Dlhodobým zámerom Programu je posilnenie regionálneho rozvoja, zlepšenie kvality života obyvateľov v regióne a skvalitnenie služieb cestovného ruchu tak, aby sa región Košického kraja stal krajinou spoznávania hodnou.

Aj napriek bohatému potenciálu vnímame potrebu oživovania produktov a služieb kultúrneho cestovného ruchu v Košickom kraji, potrebu vytvárania a rozšírenia ďalších doplnkových ponúk, ktoré sú pre návštevníka veľmi dôležité pri rozhodovaní, či si dané miesto vyberie za cieľ svojej návštevy. Ide predovšetkým o ponuky kultúrnych, spoločenských a športových podujatí a ponuky kvalitných

stravovacích a ubytovacích služieb. Hodnotu zážitku spokojného návštevníka nevytvára len informácia o pamiatke, ale aj kvalita služieb v neďalekom hostinci, kde si návštevník pochutí na regionálnych špecialitách. Podobne aj príjemná rodinná atmosféra v penzióne, či zážitok pri vinobraní, kde si vyskúša svoje fyzické schopnosti a ochutná miestne produkty.

Tematické cesty programu

Kultúrno-historické dedičstvo v jednotlivých sídlach Košického kraja vytvára predpoklady pre návštevu a spoznávanie regiónov na troch tematických cestách - Gotickej ceste, Vínnej ceste a Železnej ceste. Tieto trasy na seba viažu obsahovo aj územne širšie témy: Gotika, Víno a Železo a pokrývajú celé územie Košického kraja. Výber a zameranie tematických ciest súvisí s historickými danosťami a koncentraciou určitých špecifických činností v Košickom kraji, na zachované pamätihodnosti z gotického obdobia, pestovanie viniča a výrobu vína a na hutnícky a banícky priemysel.

Gotická cesta – VIA GOTHICA

Gotická cesta prechádza územím s najvzácnejšími kultúrno-historickými pamiatkami, ktoré vznikli v stredoeurópskom kontexte poväčšine v stredoveku v období rozvoja gotiky. Mnohé z nich sú národnými kultúrnymi pamiatkami a niektoré sú zapísané do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Okrem hradných komplexov historických miest, chrámov a katedrál, vedie Gotická cesta aj k miestnym klenotom ako sú dedinské kostoly, meštianske a remeselnícke domy alebo kamenné mosty. Gotická cesta Zahŕňa v súčasnosti 48 ťažiskových miest.

Gotická cesta

Ťažiskové miesta na Gotickej ceste

Poznámka: Ťažiskové miesta písané *kurzívou* sú miesta, ktoré ležia na viac ako len na jednej tematickej ceste.

Betliar	Leles	Slanec
Budkovce	Lipovník	Slavec
Čečejevce	Lúčka	Smižany
Dobšiná	Malé Ozorovce	Spišská Nová Ves
Gelnica	Markušovce	Spišské Vlachy
Henckovce	Michalovce	Spišské Tomášovce
Hrabušice	Moldava nad Bodvou	Spišský hrad
Hrušov	Nižná Myšľa	Stratená
Hrhov	Nižná Slaná	Svinica
Jablonov nad Turňou	Oborín	Štítnik
Jaklovce	Odorín	Tibava
Jasov	Ochtiná	Trebišov
Kocelovce	Plešivec	Turňa nad Bodvou
Košice	Roštár	Vlachov Vyšná Slaná
Krásnohorské Podhradie	Rožňava	Žehra
Krompachy	Ruská Bystrá	

Vínna cesta – VIA VINARIA

Vínna cesta na území Košíckého kraja prepája vinohradnícke rajóny Košíckého kraja od Jablonova nad Turňou a Moldavy nad Bodvou cez Tokajskú oblasť v Zemplínskych vrchoch (slovenská časť regiónu Tokaj), východnejšie smerom na Kráľovský Chlmec a severovýchodnejšie na Vinné pri Šírave a Tibavskú oblasť.

Vínna cesta zahŕňa v súčasnosti 27 ťažiskových miest.

Vínna cesta

Ťažiskové miesta na Vinnej ceste

Poznámka: Ťažiskové miesta písané *kurzívou* sú miesta, ktoré ležia na viac ako len na jednej tematickej ceste.

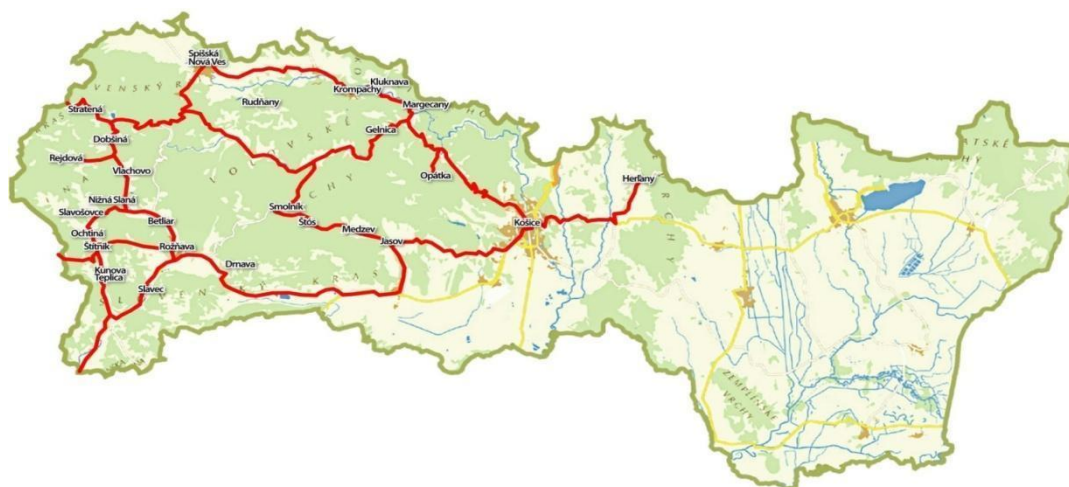
Bara	Koromľa	Sobrance
Borša	Kráľovský Chlmec	<i>Trebišov</i>
Čerhov	Malá Trňa	Veľká Trňa
Černocho	<i>Michalovce</i>	Veľký Kamenec
Dvorníky	Malý Horeš	Vinné
<i>Hrhov</i>	Malý Kamenec	Viničky
<i>Hrušov</i>	<i>Moldava nad Bodvou</i>	Vojnatina
Choňkovce	Orechová	Zádiel
<i>Jablonov nad Turňou</i>	Priekopa	Zemplín

Železná cesta – VIA FERRARIA

Železná cesta na území Košíckého kraja spája miesta bývalej ťažby železných rúd, výroby a spracovania železa a ďalších kovov. Na Slovensku predstavovalo baníctvo a hutníctvo významné odvetvie, ktoré znamenalo ekonomický prínos. Jeho technická a technologická úroveň bola vysoká. Spomeňme iba tzv. slovenské pece, vysokú pec na drevené uhlie, na koks, použitie pušného prachu pri ťažení rúd v baníctve, hámorníctvo atď. Spolu s baníctvom a hutníctvom sa rozvíjala aj kultúra a tradície.

Železná cesta zahŕňa v súčasnosti 24 ťažiskových miest.

Železná cesta

Ťažiskové miesta na Železnej ceste

Poznámka: Ťažiskové miesta písané *kurzívou* sú miesta, ktoré ležia na viac ako len na jednej tematickej ceste

Betliar	Krompachy	Rudňany
Dobšiná	Kunova Teplica Margecany	Smolník
Drnava	Medzev	Spišská Nová Ves
Gelnica	Nižná Slaná	Stratená
Herľany	Ochtiná	Štítnik
Jasov	Opátka	Štós
Kluknava	Rejdová	Vlachov
Košice	Rožňava	

Počet ťažiskových miest Programu nie je definitívny. Miesta sú stanovené tak, aby pokrývali celé územie Košického kraja a na základe návrhu sa ich počet môže meniť.

Charakteristika Programu

Hlavným cieľom Programu je prispieť k rozvoju cestovného ruchu efektívnejším využitím potenciálu Košického kraja v oblasti kultúrneho a prírodného dedičstva, a tým prispieť k zlepšeniu kvality života obyvateľov v regióne.

Program zohľadňuje existujúce a strategicky významné rozvojové možnosti v oblasti podpory kultúry a cestovného ruchu cez nasledovné oblasti poskytovania dotácií / účelových finančných prostriedkov.

Oblasti podpory:

- **Oblasť č.1: Podpora podujatí s dôrazom na rozvoj cestovného ruchu**

Podpora je určená pre organizátorov podujatí s regionálnym, nadregionálnym a medzinárodným významom v oblasti, športu, kultúry, umenia, ktoré sú realizované na území Košického kraja a svojou kvalitou a rozsahom majú vplyv na návštevnosť oblasti, v ktorej sa konajú ako aj na rozvoj cestovného ruchu a propagáciu destinácie.

Realizované projekty prispievajú k zlepšeniu a rozšíreniu ponuky produktov kultúrneho cestovného ruchu, zvýšeniu atraktivity Košického kraja, podpore a skvalitneniu kultúrneho zázemia a rozširovaniu možnosti kultúrneho využitia na území Košického kraja.

- **Oblasť č.2: Podpora infraštruktúry s dôrazom na zvýšenie atraktívnosti Košického kraja**

Cieľom tejto oblasti je podpora konkrétnych produktov cestovného ruchu v oblasti ekoturizmu, rozvoja / budovania infraštruktúry, pre aktívny a kultúrno - poznávací cestovný ruch s cieľom zvýšiť kvalitu cieľových miest a bodov záujmu so zameraním na podporu rozvoja služieb cestovného ruchu, posilnenie miestnej ekonomiky, zvyšovanie úrovne zručností a vedomostí miestnych aktérov v oblasti cestovného ruchu, zvýšenie informovanosti návštevníkov o atraktivitách cestovného ruchu prostredníctvom rozšírenia informačných systémov ako aj realizáciu veľkých investičných projektov zameraných na vytvorenie silnej turistickej atrakcie pre širokú verejnosť. Očakávaným výstupom projektov je širšia ponuka služieb, aktivít, atrakcií v Košickom kraji, ktorá podporí motiváciu navštíviť územie Košického kraja a vytvorí úplne nový, zaujímavý zážitok pre návštevníka.

Cieľom poskytovania dotácií a účelových finančných prostriedkov je prostredníctvom dotačných programov podporovať aktivity, podujatia a projekty ktoré:

- prispievajú k zachovaniu a propagácii historického a prírodného dedičstva v Košickom kraji s významným dopadom na rozvoj cestovného ruchu,
- vytvárajú podmienky pre zlepšenie a rozvoj atraktivít, regionálnych produktov a služieb v cestovnom ruchu ktoré vytvárajú nezabudnuteľné zážitky,
- zvyšujú počet návštevníkov v Košickom kraji a tým aj priemernú dobu pobytu (prenocovaní),
- prispievajú k zvyšovaniu kvality poskytovaných služieb v cestovnom ruchu,
- podporujú vzájomnú synergickú spoluprácu verejného, súkromného a občianskeho sektora,
- znižujú negatívne dopady na zmeny klímy.

Pre dosiahnutie týchto cieľov budú počas obdobia realizácie Programu vyhlasované výzvy na predkladanie žiadostí o dotáciu, účelové finančné prostriedky (projekty), pripravované pre konkrétne cieľové skupiny návštevníkov s cieľom poskytnúť **im zážitok, zážitkové príbehy a zároveň budú trvalo udržateľné.**

Očakávané dopady Programu:

- inovovaná a rozšírená ponuka v oblasti kultúry, cestovného ruchu a voľnočasového vyžitia
- zvýšená informovanosť o ponuke kultúrneho a turistického vyžitia,
- posilnená miestna ekonomika,
- vytvorené nové pracovné príležitosti v oblastiach kultúry, cestovného ruchu a voľnočasového vyžitia
- zvýšený záujem o miestnu kultúru, históriu a tradície,
- posilnený vzťah miestneho obyvateľstva k svojmu sídlu, k regiónu (posilnený lokál patriotizmus).

Oprávnení žiadatelia o poskytnutie dotácie / účelových finančných prostriedkov

- právnická osoba so sídlom na území KSK alebo ktorá pôsobí, vykonáva činnosť alebo poskytuje služby obyvateľom na území KSK, (napr. obce a združenia obcí, občianske združenia, neziskové organizácie),
- fyzická osoba - podnikateľ so sídlom alebo trvalým pobytom na území KSK alebo ktorá pôsobí, vykonáva činnosť alebo poskytuje služby obyvateľom na území KSK,
- organizácia, ktorej zakladateľom je KSK, pokiaľ sa nezúčastňuje procesu výberu alebo hodnotenia projektov na realizáciu cieľov programu alebo nezabezpečuje implementáciu programu.

Spôsob financovania projektov

Dotácia sa môže poskytnúť vo výške maximálne 90 % z celkového schváleného rozpočtu.

Financovanie projektov:

- 1) V prípade projektov, ktorých realizácia trvá **do 90 dní** sa dotácia poskytne v dvoch častiach:
 - a) **Prvá splátka** 70% schválenej dotácie do 10 dní od nadobudnutia účinnosti tejto zmluvy.

- b) **Druhá splátka** 30% schválenej dotácie do 10 dní odo dňa schválenia záverečnej hodnotiacej správy a finančného vyúčtovania celej dotácie vrátane spolufinancovania žiadateľa, predloženého prijímateľom Riadiacim výborom.
- 2) V prípade projektov, ktorých realizácia trvá **dlhšie ako 90 dní** sa dotácia poskytuje v troch častiach:
- a) **Prvá splátka** 30% do 10 dní od nadobudnutia účinnosti tejto zmluvy.
- b) **Druhá splátka** 40% do 10 dní odo dňa schválenia Priebežnej finančnej a hodnotiacej správy predloženej prijímateľom sprostredkovateľským orgánom.
- c) **Tretia splátka** 30% do 10 dní odo dňa schválenia záverečnej hodnotiacej správy a finančného vyúčtovania celej dotácie vrátane spolufinancovania žiadateľa, predloženého prijímateľom Riadiacim výborom.

Orgány zapojené do riadenia a implementácie Programu

Riadiaci výbor je rozhodujúcim orgánom pri realizácii Programu. Štatút Riadiaceho výboru stanovuje pravidlá pre jeho činnosť. Predseda KSK menuje členov Riadiaceho výboru a určuje ich počet.

Riadiaci výbor najmä:

- Schvaľuje:
 - smerovanie Programu,
 - strategické ciele, ktoré sa majú Programom naplniť,
 - konkrétne projekty v rámci Programu,
 - nástroje a spôsoby, ktorými sa Program implementuje,
 - podmienky Programu,
 - dotačnú schému a spôsoby jej vyhlasovania, vrátane pravidiel a kritérií prehodnotenie žiadostí,
 - výsledky a návrhy na udelenie dotácií, účelových finančných prostriedkov,
- hodnotí plnenie Programu 2x ročne,
- obhajuje a zastrešuje Program v rámci zastupiteľstva a navonok voči partnerom, médiám a verejnosti,
- neodkladne informuje a predkladá na schválenie podklady do vedenia KSK,
- priamo riadi Sprostredkovateľský orgán Programu,
- bezprostredne riadi realizáciu Programu,
- poskytuje podporu pre fungovanie nižších zložiek Programu.

Monitorovací výbor je kontrolným orgánom zabezpečujúci monitoring aktivít Programu. Zastupiteľstvo KSK zriaďuje monitorovací výbor a schvaľuje jeho členov.

Sprostredkovateľský orgán pripravuje a administruje jednotlivé výzvy po schválení v Riadiacom výbore. Rozsah a definovanie úloh Sprostredkovateľského orgánu je v kompetencii Riadiaceho výboru a tvorí súčasť zmluvy o poskytnutí dotácie.

Administrovať výzvu znamená zabezpečiť:

- príjem žiadostí o dotáciu (ďalej len žiadosť),
- kontrolu formálnej správnosti žiadostí,
- odborné hodnotenie žiadostí,
- zabezpečiť spoluprácu s KSK pri výberovom procese,
- spoluprácu pri uzatváraní zmlúv o poskytnutí dotácie,
- zabezpečiť proces administratívnej kontroly priebežných a záverečných hodnotiacich a finančných správ ako aj kontroly na mieste realizácie projektu, zabezpečovanie aktivity v oblasti

- informovania a publicity,
- spoluprácu pri monitorovaní a hodnotení jednotlivých výziev.

Sprostredkovateľským orgánom, je organizácia Košice Región Turizmus, ktorá spolupracuje s Poskytovateľom dotácie – Košickým samosprávnym krajom a Riadiacim výborom programu Terra Incognita.

Na základe schválených plánovacích dokumentov Programu a rozhodnutím Riadiaceho výboru má v kompetencií najmä:

- koordináciu spolupráce všetkých aktérov Programu v regióne,
- účasť na príprave a zabezpečovaní Programu a s ňou súvisiacu dokumentáciu,
- implementáciu iných projektov súvisiacich s Programom ,
- spoluprácu pri tvorbe a zabezpečení dotačnej schémy Programu ,
- zabezpečovanie publicity, propagácie a marketingu Programu.

Kontakty a užitočné odkazy

Úrad Košického samosprávneho kraja
Odbor kultúry a Odbor regi
Námestie Maratónu mieru 1
042 66 Košice
Kontakt: 055/7268270
www.vucke.sk

Odbor regionálneho rozvoja
Strojárska 3
042 66 Košice
Kontakt: 055/6196 657

Košice Región Turizmus
Hlavná 48
040 01 Košice
Kontakt: 055 30 505 30
www.kosiceregion.sk

Užitočné informácie a odkazy na dokumenty a materiály sú zverejnené na webovej stránke:
www.terraincognita.sk